

nb: Tijdens de raad op 15 juni richten we ons op de agenda en doelstellingen van de SER. Verdere voorstellen rond een menukaart participatie & representatie volgen op een later moment dit jaar. Aanpassingen in de werkwijze in hebben we in voorbereiding of zijn in gang gezet. Een korte mondelinge toelichting rondom het vervolgproces geeft de voorzitter tijdens deze raad.

Raadsvergadering 27 januari over Brede Welvaart

Hoofdpunten van elke gesprekstafel:

- Tafel 1:

Verkenning van een mogelijke vierde bol op het invulformulier¹, gericht op veiligheid, bestaanszekerheid, geopolitieke situatie en groeiende afhankelijkheden. Belang van een veerkrachtige economie en brede welvaart.

- Tafel 2:

Bespreking van brede welvaart, integraliteit en inclusiviteit. Duurzaam vestigingsklimaat als concrete kwestie. Noodzaak om een mooi land te bouwen waar mensen een leven lang kunnen ontwikkelen in gelijkheid. Belang van export zonder afbreuk te doen aan welvaart elders in de wereld.

- Tafel 3:

Discussie over brede welvaart als denkraam en doel. Relatie met de Sustainable Development Goals (SDG's). Voorstel voor het opstellen van een checklist om brede welvaart te gebruiken bij adviezen. Noodzaak om lange termijnperspectief in acht te nemen. Relevantie van de SER staat hiermee op het spel.

- Tafel 4:

Benoeming van de casus van vrijwilligerswerk als impact en ontwikkeling. Aandacht voor de bijdrage van jongeren en de economische waarde van gratis ter beschikking gestelde diensten (vrijwilligerswerk, mantelzorg). Ecologie is lastig, maar kan op sociaal en economisch terrein door de SER worden opgepakt.

- Tafel 5:

Brede Welvaart is geen containerbegrip is, maar moet worden toegepast op maatschappelijke vraagstukken. Er wordt gesproken over de casus van sociaaleconomische gezondheidsverschillen en het belang van het benutten van talenten en welbevinden in plaats van achterblijven. De ecologische kant, met name de energietransitie en grondstofgebruik, wordt ook benadrukt. Er worden verbeterpunten genoemd voor de SER, zoals vooraf brainstormen met een bredere groep, allianties vormen met relevante maatschappelijke partijen en het overbruggen van de kloof en polarisatie door naar mensen toe te gaan.

Enkele dilemma's:

---

¹ Zie voorbeeld 1 aan het eind van deze notitie voor een ingevuld 'bollenschema' aan de hand van de energiecrisis.

1. Dilemma rond de definitie van brede welvaart: Er wordt besproken of brede welvaart een denkraam is of een doel op zich. Het is belangrijk om het concept van brede welvaart te begrijpen en te definiëren om het effectief toe te passen.
2. Dilemma tussen economische groei en welvaart elders in de wereld: bij het streven naar een duurzaam vestigingsklimaat en economische groei, is het belangrijk om dit niet ten koste van welvaart op andere plekken in de wereld te laten gaan. Er moet een balans worden gevonden tussen het bevorderen van de eigen welvaart en het respecteren van de welvaart van andere regio's.
3. Dilemma tussen ecologische en sociaal-economische aspecten: Hoewel ecologie als lastig wordt beschouwd, kunnen de sociaal-economische aspecten door de SER worden aangepakt. De vraag kan gesteld worden of de huidige kosten voor de energietransitie en grondstofgebruik toereikend zijn om sociaal-economische verschillen kleiner te maken.
4. Dilemma rond polarisatie en inclusiviteit: Er wordt opgemerkt dat polarisatie de mogelijkheid tot het vinden van oplossingen belemmert. Inlevingsvermogen en begrip voor verschillende perspectieven zijn essentieel. Er wordt gesuggereerd dat de SER een breder perspectief kan bieden door een inclusieve structuur aan te nemen en het gezamenlijke belang centraal te stellen bij adviezen.

Raadsvergadering 17 februari over participatie en representatie

De hoofdpunten van de 6 gesprekstafels:

Tafel 1:

- Het is belangrijk om vooraf theoretische- en praktijkkennis op te halen.
- Er zijn verschillende manieren om input te verkrijgen voor advies.
- Het is beter om het advies niet te bureaucratiseren en te kijken naar mogelijkheden voor verbetering.
- De inbreng van partners kan strakker worden opgevolgd en de Raad zelf kan beter worden betrokken bij een adviestraject.

Tafel 2:

- Het moet meer gaan over verrijking van adviezen dan over het creëren van draagvlak, dat is voor de SER al best goed.
- Het monitoren en opvolgen van adviezen kan wel beter.
- Groepen moeten breder worden betrokken.

Tafel 3:

- Er zijn vragen gesteld over de relevantie, draagvlak en legitimiteit van de SER.
- De SER kan meer ophalen uit de eigen achterbannen en andere achterbannen betrekken.
- Andere participatievormen kunnen worden ingeschakeld, zoals dialoogtafels en expertise van deskundigen.
- Meer aandacht moet worden besteed aan nazorg voor de inbreng van deelnemers.

Tafel 4:

- Participatie heeft als doel de verdieping van het democratisch gehalte, het ophalen van kennis en ervaring, en het organiseren van eigenaarschap van opvolging en implementatie.
- Er moet openheid zijn naar verschillende participatievormen en herijkingsmomenten in het traject.
- De relatie met groepen moet worden bestendigd en er moet terugkoppeling zijn.
- Er is spanning tussen de snelheid van het traject, maatschappelijke veranderingen en deelname.

Tafel 5:

- Het gaat niet alleen om het ophalen van kennis, maar ook om het betrekken van partijen.
- Er zijn zorgen over afhakers en de betrokkenheid van een grote stille groep.
- Er wordt voorgesteld te experimenteren met een groter burgerberaad voor een bepaald onderwerp.

Tafel 6:

- Er wordt nadruk gelegd op zichtbaarheid en taalgebruik als voorafgaande aspecten van legitimiteit en draagvlak.
- Participatie is al in zekere zin een essentieel onderdeel van het traject.
- Er moet beter gecommuniceerd worden over wie betrokken is bij adviestrajecten.
- Participatie is zowel in het middendeel als aan het eind van het adviestraject nodig.
- Burgerparticipatie moet los van SER-trajecten worden georganiseerd.

De volgende dilemma's kwamen aan de orde:

De veelstemmigheid die ook binnen de achterbannen van de klassieke partners van de SER bestaat. Het is de vraag of die veelstemmigheid kan worden aangeboord zonder dat het op gespannen voet komt te staan met het spreken vanuit één standpunt door bijvoorbeeld de vakbond dan wel de werkgevers.

Vraag kan gesteld worden of burgerparticipatie niet beter los van de SER-trajecten georganiseerd moet worden. Indien het in SER-trajecten gedaan wordt, dan ontstaat er waarschijnlijk een probleem. De SER is namelijk gericht op het vinden van consensus en het algemeen belang. Dat wordt lastig wanneer er one-issue partijen of ngo's aan tafel zitten. Het Klimaatakkoord werd bijvoorbeeld ook los van de SER gedaan.

Raadsvergadering 16 maart over de werkwijze van de Raad en het secretariaat

De hoofdpunten van deze sessie zijn de volgende, zoals je zult merken komen bepaalde punten uit eerdere raadsvergaderingen terug.

1. Verbetering van de betrokkenheid en het functioneren van de Raad.
2. Denken vanuit oplossingen en benutten van de inbreng van werknemers- en ondernemersgeleding.
3. Versterken van de rol van de commissies door informeren, rapporteren, agenderen en gebruik maken van expertise.
4. Beter benutting van kennis door werkbezoeken, actieve communicatie met experts en focus op uitvoerbaarheid en handelingsperspectief.
5. Verandering van randvoorwaarden, zoals collectieve aftrap en locatiewisseling, om de afstand tussen de Raad, doelgroep en achterban te verkleinen.
6. Loslaten van gewoonten en diversificatie van adviesvormen.
7. Investering in voortraject met brainstormsessies en het waarborgen van een veilige en vertrouwde omgeving.

8. Nadruk op obstakelkennis en beter begrip van probleemstelling bij SER-adviesaanvragen.
9. Meer discussies en schurende dialogen niet uit de weg gaan en meer focus op maatschappelijk belang.
10. Cultuurverandering richting minder schrijven, meer dialoog, het aangaan van conflicten en effectievere interactie met de overheid.
11. Helderheid over de beoogde impact van adviezen, toetsing van uitvoerbaarheid en betrokkenheid van relevante partijen.
12. Inzicht in financiële consequenties en effecten van adviezen op betrokken groepen.

Medewerkersbijeenkomst sociale partners 20 april 2023

Tafel werkwijze I:

- Rol van de Kroonleden en hun relatie met de raad.
- Hoe worden de achterbannen betrokken bij de afronding in de raad?
- Aanwezigheid van adviserende leden en ambtenaren in commissies en hun rol.
- Hoe bepaalt het DB de criteria en kaders voor adviesaanvragen?
- Criteria voor acceptatie van adviesaanvragen, zoals concrete oplossingen en prioritering.
- Criteria voor bespreking van advies in wording in de raad, zoals tijdsbeslag en betrokkenheid van raadsleden.
- Capaciteit bij de geleidingen is een aandachtspunt.
- Openbaarheid van de raad kan invloed hebben op de discussie.

Tafel werkwijze II:

- Raad bepaalt eigen agenda, tijdspad en prioriteiten voor adviestrajecten.
- Bewustere keuze voor adviestrajecten op basis van haalbaarheid en kansrijkheid.
- Expliciteren van verwachtingen vooraf tussen Raad en DB.
- Bespreken van dilemma's, scope, opties en inhoud aan het begin van een traject.
- Betrekken van experts en ervaringsdeskundigen in de raad.
- Verschillende adviestrajecten kunnen verschillende procedures vereisen.

Belangrijke punten:

- Uitgebreide werkwijze kan ervoor zorgen dat belangen en standpunten eerder worden besproken.
- Actievere rol van achterbannen, raad en DB door tussentijdse momenten.
- Gevolgen voor communicatie binnen sociale partners en met de eigen achterban.
- Meer werk en langere doorlooptijd bij uitgebreide werkwijze.
- Advies moet unaniem zijn.
- Commissie kan meedenken over het behandelvoorstel.

Tafel impact:

Vraag 1: Wat kan de SER doen om impact en uitvoerbaarheid te vergroten?

- Aandacht besteden aan uitvoerbaarheid bij aanbevelingen.
- Monitoren van resultaten en vervolgstappen per onderwerp.
- Goed nadenken over de beoogde impact en verandertheorie.
- Communicatie naar buiten toe en betrekken van relevante partijen.
- Continuïteit verankeren in het werk, bijvoorbeeld met terugkerende producten.

Vraag 2: Wat zijn randvoorwaarden?

- Bereidheid en ambitie bij sociale partners.
- Bij een goede verandertheorie hoort een goede **afbakening**. Voor wie zijn de aanbevelingen straks bedoeld en voor wie niet?;
- Bij een 'impactvol' advies moeten **alle perspectieven** zijn meegewogen;
- We kunnen meer betekenen als we de waan van de dag loslaten en vooral meerwaarde leveren op de **middellange termijn**.

Tafel Kennis:

- Verbetering van het benutten van technisch-theoretische kennis en kennis van verschillende leefwerelden.
- Het ophalen en benutten van ervaringsdeskundigheid van achterbannen en burgers.
- Het gebruik van kennis en analyses in adviezen om achterbannen te informeren en betrekken.
- Het expliciet maken van afwegingen en scenario's in adviezen.
- Het waarborgen van gedegen kennis over de uitvoering van beleid.

Tafel Participatie:

- Een van de eerste vragen is hoe om te gaan met zogenaamde one issue-partijen: partijen van buiten die hun punt willen maken en vervolgens verder gaan met hun eigen lobbypraktijken. Zij zijn dus eigenlijk niet op zoek naar een gezamenlijk/gedragen advies zoals de drie 'standaard' SER-geledingen dat wel zijn.
- Het vinden van draagvlak en het schetsen van een gezamenlijk vergezicht.
- Vraagstukken over de representativiteit en legitimiteit van de SER.
- Componenten voor participatie: realisme, haalbaarheid en draagvlak.
- Incidenteel/informeel betrekken van andere partners, zonder structurele inbedding.

Belangrijke punten voor verdere betrokkenheid van partners:

- Het vroegtijdig binnenhalen van kennis in het voortraject.
- Transparant omgaan met verzamelde input en expliciet maken van de besluitvorming.
- Balans tussen het betrekken van verschillende partijen en het concreet formuleren van adviezen.
- Vraagstukken over herkenning en representativiteit van de Raad.

Om het voorgestelde te laten werken:

- Overweeg naast traditionele adviezen ook consultatiedocumenten om betrokkenheid en inzichten te tonen.
- Strakke regie en duidelijkheid over het speelveld en betrokken partijen.
- Transparantie over het gebruik van bijdragen en consultaties.
- Betrekking van "gewone" mensen in adviesprocessen en het geven van een stem aan hen.

Voorbeeld 1: de energiecrisis

SEER

De energiecrisis leidt tot verschillende, vooral negatieve, effecten op de korte termijn die de brede welvaart onder druk zetten.

Daarom is er een middel nodig om brede welvaart op de kortere én langere termijn, hier en elders, te realiseren.

- De **koopkracht** van huishoudens neemt af. Daardoor komen steeds meer huishoudens in **armoede** terecht en neemt de **ongelijkheid** toe.
- Dure energie zet huishoudens en bedrijven aan tot **besparing**. Daarnaast wordt gas vervangen door **duurzame energiebronnen**, maar ook door **kolen**.
- De energieprijzen leiden tot ongekende **inflatie**. Veel bedrijven moeten **productie afschalen** of gaan failliet.

